

Příčiny pomalého vývoje pozemské civilizace a náměty na řešení.

Ing. Bc. Jiří Mihola, CSc.

Česká astronomická společnost ocenila svým nejvyšším oceněním tj. Nušlovou cenou za rok 2010 RNDr. Luboše Kohoutka, CSc. Tato cena se uděluje za celoživotní dílo. Vědecká minulost laureáta je opravdu uctihodná. Obsahuje práce o planetárních mlhovinách, hvězdách i objevení 75 planetek a 5 komet, z nichž kometa Kohoutek 1973 E1 mu přinesla světovou proslulost. V prestižních astronomických časopisech publikoval 224 článků a také díky svému stěžejnímu dílu I. a II. vydání Katalogu planetárních mlhovin je jedním z našich nejcitovanějších vědců s Hirschovým indexem 19 a 1780 citacemi. V roce 2007 publikoval v nakladatelství Aldebaran své souhrnné dílo pod názvem *Země z pohledu astronoma*.

Dr. Kohoutek se v této knize po celoživotním soustředění na bližší a vzdálený vesmír podíval očima zkušeného vědce zpět na svou rodnou planetu. Kniha má široký záběr od historických úvah začínajících ve starověku, přes postavení Země v naší Galaxii, úvahy o planetárních soustavách až k úvahám o životě na Zemi i mimo ni. Podrobně se zabývá podmínkami života na Zemi i potencionálními hrozbami dalšího rozvoje života na planetě Zemi. Za relativně nejvážnější ohrožení pozemské civilizace považuje pomemšťany a jejich často nepromyšlené spontánní činnosti či špatné úmysly.

Právě tato myšlenka mě vedla k zamyšlení, které je obsahem tohoto příspěvku. Dějiny pozemské civilizace ukazují, že celková úroveň poznání se sice pomalu, avšak přece jen dlouhodobě mírně zvyšuje, což posiluje potenciál k řešení hromadících se problémů nás pozemšťanů i k schopnosti odolávat vnitřním i vnějším nepříznivým vlivům.

Nejvyspělejší prakticky využitelné obory lidské činnosti jsou ty, které jsou spojeny se sofistikovanými (matematizovanými) metodami jako je fyzika, chemie, astronomie, technika, kybernetika, robotizace, astronautika, genetika, informatika či navigace. Patří mezi ně také některé obory ekonomie a řízení, jako je například teorie her. Při vhodném nasměrování na pozitivní činnosti rozvoje a využití tohoto potenciálu by pozemšťané mohli již v příštích staletích dosáhnout skvělých výkonů, např. zajistit solidní životní podmínky pro většinu obyvatel planety, podstatně prodloužit kvalitní fázi lidského života, turisticky cestovat za hranice sluneční soustavy, vyřešit energetický a bezpečnostní problém, zajistit nejen udržitelnost dalšího rozvoje, nýbrž také jeho další kvalitativní rozvinutí, včetně zefektivnění vzdělávání a výchovy příštích generací apod.

Ke škodě nás pozemšťanů je naopak v některých oborech lidské činnosti jen nepatrný pokrok. Např. přes skvělé výsledky v některých medicínských oborech stále nemáme spolehlivou diagnostiku ani provázanost jednotlivých specializací, pročež nejsme schopni léčit celostně. Mezi nejméně rozvinuté obory patří pedagogika a zejména psychologie a sociologie, které jsou proto nejméně účinné s chabými praktickými dopady. Znalost lidské povahy je u nás pozemšťanů podprahová, což má za následek hromadění konfliktů, které lidstvo nadměrně zatěžují, např.

- výrazně zpomalují tempo poznání zákonitostí, na základě nichž realita funguje,
- u celé populace dochází k trvalému nárůstu některých nežádoucích vlastností jako jsou: pohodlnost, agresivita, psychická labilita apod.
- dlouhodobě vycházíme z nesprávných, mnohde úmyslně zavedených tezí, které se po staletí i tisíciletí tradování přeměňují v nesnadno překonatelné mýty,
- získané poznání je ve větší míře spíše zneužíváno než využíváno, což množství a hloubku mezilidských konfliktů významně eskaluje.

Nejnovější poznatky nás pozemšťanů o vesmíru ukazují, že nikde ve vesmíru není nic v klidu, ani v přímočarém rovnoměrném pohybu, linearita je vzácností, ba dokonce zde není nic rovného ani zcela symetrického. Realita je mnohvrstevnatá, vícedimenzionální a fraktální. Pro zachování stability a funkčnosti všech systémů je nezbytná přiměřená míra setrvačnosti, která brání šokovým změnám. Výsledkem je komplikovaná a všestranná dynamika, která je tlumena jak setrvačností systémů, tak jejich schopností samoregulace. Významné samoozdravné mechanismy má jak člověk, tak ekonomické i jiné společenské systémy. Tyto zpětnovazební přirozené systémy je vhodné povzbuzovat, přičemž není radno je narušovat, rušit či nahrazovat. Proto je smysluplné povzbuzovat imunitní a regenerační systémy jednotlivců, stejně jako tržní ekonomické mechanismy společnosti.

Přesto však není dobré spoléhat pouze na ně. Stejně jako drobnou zdravotní rozladěnost zvládne člověk sám, při vážných onemocněních již potřebujeme lékaře, od kterého požadujeme diagnózu a terapii, která je vždy nezbytným vnějším zásahem, tak i společnost snese jen určitý rozsah turbulencí a odchylek od optimálních funkcí. Určité selhání důležitého článku může mít až fatální důsledky, a to jak pro člověka, společnost, lidstvo, tak i pro celý vesmír.

Proto, aby se významným poruchám systému včas zabránilo, si příroda vytvořila inteligentního člověka, jako svou součást, aby jí díky svému intelektu pomáhal takové situace řešit efektivněji než by dokázala bez něj.

Naplnění tohoto poslání je náročný úkol, je to ale jediná alternativa existence pro každou vesmírnou civilizaci, pozemšťany nevyjímaje. Chybou je takovou cestu nenastoupit, stejně jako přeceňovat dosavadní stupeň poznání.

Vzhledem k dokonalé provázanosti všeho ve vesmíru je nanejvýš nepravděpodobné, že by bylo možno takový úkol zvládnout individuálně. Pravděpodobnější je potřeba specializace a odpovídající kooperace, kterou někteří mylně považují za jakési omezování svobody a propagování direktivních metod řízení společnosti, vedoucích k demotivující jednotě. Naopak je potřeba důsledně využít individuálních dispozic a rozdílností ve schopnostech každého jedince. Proto je potřeba soustředit se na zvládnutí úkolu umět diagnostikovat jaký kdo je, k čemu má nadání a jak vytvářet efektivní vztahy mezi lidmi proto, aby se konfliktům pokud možno předcházelo a již vzniklé konflikty, aby byly efektivně a včas řešeny.

Právě proto je nezbytné rozvíjet ty obory lidské činnosti, které jsou nejméně rozvinuté.

Smyslem současného dění je eliminovat důsledky nadměrných disproporcí využitím stávajícího poznání. Tyto důsledky by se jinak v dohledné době mohly projevit např. novým planetárním rozložením vlivu stávajících mocností, v němž bude dominovat vyčerpávanost USA a nástup rozvíjející se Číny. Evropa by mohla doplatit na umělé vyvolanou globalizaci, byrokratickou centralizaci a nedostatečnou vnitřní soudržnost. ČR podobně jako Slovensko má nejvyšší čas uvědomit si své národní zájmy a zaujmout důstojné, reálné, ale také sebevědomé postavení ve světě. Smyslem současného dění tedy je poučit se z vlastních chyb, které způsobí mnohé nelehké chvíle stále většímu počtu obyvatel naší planety.

Jde o to, že se civilizované země nechaly ukolébat relativním komfortem svých občanů, zatímco méně rozvinuté země bezmocně přihlížely svému drancování. Jde tedy o to, zda se „slušní“ lidé vzchopí a prokouknou davovou deziluzi, která má svůj účel, a podniknou kroky k využití svých znalostí, schopností a možností.

Literatura:

1. Barrow, J. D.: Nové teorie všeho. Dokořán, Praha, 2008, 271 s., ISBN 978-80-7363-186-4
2. Kindersley, D.: Vesmír - obrazová encyklopedie. Knižní klub, Praha 2006
3. Kippenhahn, R.: Kosmologie do kapsy, Baronet 2005, 135 s.
4. Kleczek, J.: Velká encyklopedie vesmíru. Akademie, Praha 2002
5. Kolman, V.: Filozofie čísla, AV ČR, FILOSOFIA, Praha 2008, 670 s., ISBN 978-80-7007-279-0
6. Kohoutek, L.: Země z pohledu astronoma I. Astropis č. 1, Praha 2007
7. Kohoutek, L.: Země z pohledu astronoma II. Astropis č. 2, Praha 2007
8. Kohoutek, L.: Země z pohledu astronoma. Aldebaran, Praha 2007
9. Kulhánek, P.: Astronomie a fyzika *nové obzory*, Aldebaran, Praha 2010, 224 s., ISBN 978-80-904582-0-8
10. Mareš, M.: Příběhy matematiky *stručná historie královny věd*, Pistórius & Olšanská, Praha 2008, 336 s., ISBN 978-80-87053-16-4
11. Míhola, J.: Cestování po redistribuční krajině. Teoretický seminář VŠFS prosinec 2009, 52 s.
12. Míhola, J.: Filozofie a matematika rub a líc astronomie. Mezinárodní konference Člověk ve svém pozemském a kosmickém prostředí. Úpice 16. – 18. 5. 2006
13. Míhola, J.: Inverzní astronomie. Mezinárodní konference Člověk ve svém pozemském a kosmickém prostředí. Úpice 22. – 24. 5. 2007
14. Míhola, J.: Socio-psychologické aspekty dosažení konsenzuálního bodu, Vědecká konference VŠFS, Praha 13. 10. 2009, 27 s.
15. Míhola, J.: Proč je vesmír zakřivený a nesymetrický? Mezinárodní konference Člověk ve svém pozemském a kosmickém prostředí. Úpice 18. – 20. 5. 2010
16. Nagel, E., Newman, J.R.: Gödelův důkaz, VÚT Brno VUTIUM, Brno 2006, 126 s., ISBN 80-214-3174-1
17. Příhoda, P.: 2007, Astronomický kurz. Přednášky. Planetárium
18. Seife, Ch.: Nula *Životopis jedné nebezpečné myšlenky*, Dokořán a Argo, Praha 2005, 263 s., ISBN 80-7363-048-6
19. Valenčík, R.: Teorie her a redistribuční systémy, VŠFS EUPRESS, Praha 2008, 124 s., ISBN 978-80-7408-002-9